

מתקנות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

דברי פרידה שגרמו לנס הצלה מופלא

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש רבי מנחם מנדל בעל ה'צמח צדיק' מוויזניץ זצוק"ל בנו של הרבי הקדוש בעל ה'תורת חיים' מקאסוב זצוק"ל נסתלק כ"ט תשרי (תרמ"ד)

פעם אחת בחג השבועות, התלהב רבינו הקדוש בעל הצמח צדיק זי"ע עד מאד בתפילתו, ובפרט בתפילת 'אשרי', עד שבשעת מעשה נגמר בליבו של אחד מהחסידים, שכל עניני עולם הזה הם דברים מאוסים ונמאסים והבל הבלים, והיה בטוח שבודאי מעתה לא יתאוה עוד לדברים גשמיים, אלא לרוחניות ולדיקות בבורא עולם.

אמנם תיכף לאחר התפילה, כאשר התחיל המשימש לחלק "בילקעס" - חלות קטנות לציבור הגדול, וכולם נדחפו לקבל, נדחף גם הוא בכל כוחו לקבל "בילקע". והיה תמה לעצמו ומצטער בנפשו, היתכן שנפשו עדיין משתוקקת לאכילה ושתייה לאחר תפילה נעלית כזו, הרי כבר היה נראה לו בשעת התפילה שלא ישתוקק עוד לדברים גשמיים כלל.

בצר לו ניגש לרבו הצמח צדיק זי"ע והסחין בפניו כל צערו הגדול, והשיב לו רבו זי"ע, שזהו מה שנאמר בסוף 'אשרי', **'תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר'**, כשהצדיק אומר **'תהילות ה'**, הוא מכניס דבקות ה' בכל הקהל, אפילו במי שהוא עדיין בבחינת **'בשר'**, עד שגם הם מרגישים שכל תאוות העולם והדברים הגשמיים הם דברים מאוסים ונמאסים. אמנם לאחר התפילה של הצדיק, הם חוזרים להיות בבחינת **'בשר'**, ומרגישים שוב תאוות ותשוקה לדברים גשמיים, וסיים בלשון קדשו: **'פִּלְשִׁי בְּלִיבִּי בְּשָׂרִי'** - 'בשר נשאר בשר'...

*

פעם לפני שבת נסתלק אחד מן החסידים, רבי שמואל אליעזר פעלדמאן זי"ל מווישאווה, אך לא סיפרו כלל לרבינו הצמח צדיק זי"ע מפטירתו. והיה בליל שבת קודש בעת עריכת השולחן כאשר שרר 'כל מקדש', הסתכל רבינו כמה וכמה פעמים על אותו המקום שבו היה רבי שמואל אליעזר עומד בחייו בשעת השולחנות.

וכאשר גמרו לומר 'כל מקדש', שאל רבינו למשימש בקודש, למה לא סיפרת לי, שרבי שמואל אליעזר הלך לעולמו. ואם תשאל מנין אני יודע, דע לך שכאשר האדם מבקש בעולם הבא שיתנו לו רשות לילך למקום שהיה לו הרהורי תשובה בחייו, מוכרחים לתת לו מבוקשו. וגם הוא כיון שהיה לו הרהורי תשובה במקום הזה, הוכרחו כביכול למלאות לו מבוקשו, וראיתיו עתה עומד אצל השולחן באותו מקום שבו היה עומד בחייו.

ואכן למחרת היום השכימו קום, והאמא ביחד עם שבעת ילדיה יצאו לאחורי העיר. יחד עמם המתינו שם עוד כמה וכמה אמהות עם ילדיהם. כעבור זמן קצר הגיע לפניהם גוי אוסטרי שהיה נראה גוי הגון ומלומד, וביקשו כולם להפקיד את בניהם בידיו, והתחילו להידחק מאד לעבר הגוי. גם האמא של משפחת גולדשטיין, נטלה בזריות את שבע צאצאיה והתחילה להידחק ולהידחק.

אמנם אז נזכר הילד הצעיר בנימין גולדשטיין, בדבריו האחרונים שהשמיע להם אביהם בעת הפרידה, שבתקופה קשה זו, אסור להחליט שום דבר על דעת עצמו, רק יש להשליך את עצמו לגמרי תחת הנהגת הבורא יתברך. והרי אין לך החלטה גורלית יותר מזה, ואם כן ההשתדלות שרם צריכים לעשות כעת הוא, 'שב ואל תעשה'. מיד הזכיר בנימין הקטן לאמו דברי האבא.

האמא אכן נזכרה תיכף בדבריו, ולכן לא עשתה יותר שום השתדלות להידחק כמה שאפשר, רק נשארה לעמוד על עמדה. ואכן מאחר שלא נדחקה, בחר הגוי האוסטרי בילדים אחרים שהתקרבו יותר אליו, ואילו משפחת גולדשטיין נשארו להמתין שם. רק בחצות היום הגיע גוי איכר נוסף שהיה נראה כבטלן גדול, ולקח את שבעת צאצאי משפחת גולדשטיין לביתו, כשהם נפרדים בבכיות סוערות מאמם היקרה.

רק אחר כך התברר גדל הנס העצום שהיה להם. כאשר הסתיימה המלחמה ושחרר אותם הגוי האיכר, כשכולם חיים וקיימים בריאים ושלמים, הם יצאו לחפש עוד ניצולים מבין חבריהם מבני העיירה. ומה מאד נפחדו ונבהלו, כאשר באו אל האחזה אשר שם התגורר הגוי הראשון, שבשעתו נדחפו כולם ללכת דווקא אליו, מפני שהיה נראה גוי הגון, והנה הם רואים לגד עניניהם איך שכל חבריהם שובבים שם ללא רוח חיים בחצרו של הגוי רחמנא ליצל. והתברר שמיד כאשר נודע על השחרור וסיום המלחמה, ציווה הגוי האיכרי והרשע לכל הילדים להשכיב עצמם על הארץ, והוא טבח את כולם בדם קר, ה' יקום דמם.

אז התברר לצאצאי משפחת גולדשטיין, עד כמה עצתו הנפלאה של אביהם הצילה אותם ממוות בטוח לחיים ארוכים, על ידי הוראתו שלא לקחת בתקופה כזו שום החלטה לידיהם, רק ישליכו את עצמם לגמרי תחת הנהגת השי"ת לבדו, בבחינת **'ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך, ואני תמיד עמך אחזת ביד ימיני, בעצתך נתחתי ואחר כבוד תקחני'** (תהלים עג, כב-כד).

בגמרא בדף היומי שלנו (בכורות כד.) מובא הפסוק בהושע (י, יב) **'עד יבוא ויורה צדק לכם'**, ופירש רש"י, 'עד יבא ויורה צדק לכם' - 'עד שיבא אליו ויורה אם מותר אם אסור'. אמנם בספר הושע מפרש רש"י את הפסוק בדרך אחר, שיעוד לפני שמוגיע שעת הלחץ והצרה, צריכים לעשות מעשים טובים, 'זה יגרום לכם שתתקבל תפילתכם בעת הצורך, ואז יהיה עת ראוי לכם לדרוש הקדוש ברוך הוא בכל צרכיכם, כי אז תשמע צעקתכם, ויורה צדק לכם וימטיר צדקה לכם'.

ומבואר בוה, שאכן על ידי שמקדימים לעשות מעשים טובים בשעה ששלום בעולם, על ידי זה יכולים בשעת הצרה לסמוך לגמרי על הקב"ה בלי לעשות שום השתדלות, רק להתפלל לפני השי"ת, וכביכול הקב"ה בעצמו יורה להם צדק כיצד להתנהג, ויסיפק להם כל צרכיהם.

סגולה גדולה להשליך עצמו לגמרי על הנהגת השי"ת

עוד לפני שהרשעים ימח שמם וזכרם ונכנסו בפועל להונגריה בשנות השואה האיומה, כבר הריחו והרגישו שיום ביאתם מתקרב ובא. הגויים המקומיים שהיו שונאי ישראל, ניצלו את ההזדמנות והתחילו לענות את היהודים, ותפסו הרבה מהם לצבא ההונגרי.

בעיירה ששמה 'הודא' שבהונגריה, הרימו הרשעים המקומיים את ראשם, ויצאו למבצע גדול ומקיף, כאשר בתוך לילה אחת הם הסגירו את כל ראשי משפחות היהודים של כל העיר לצבא. הם עברו מבית לבית, דפקו על הדלתות ולקחו בכוח את ראש המשפחה ביחד איתם.

בעיירה זו גרו משפחת גולדשטיין, וכמובן שגם על דלת ביתם דפקו בלילה הזאת, ולקחו את האבא לצבא באכזריות גדולה, לעיני האם וכל הצאצאים. כאשר האבא כבר עמד ליד דלת הבית, כשהוא מוקף בכמה חיילים הונגרים, הוא קיבל רשות לומר כמה דיבורים אחרונים לאשתו ולצאצאיו. האבא התגבר על הבכיות הסוערות שזלגו מעיניו ומעיני כל משפחתו, והשמיע להם דברי אמונה ובטחון, וכך אמר להם:

תקופה קשה עומדת לפנינו, אין איש יודע מה יולד יום, וממילא אין מי שיוכל להכריע כעת כדת מה לעשות, אם להתנהג כך או אחרת. ולכן הגם שבימים כתיקונם מוטל החוב על כל אחד לעשות 'השתדלות', אמנם עתה בזמן קשה זה, כאשר אי אפשר לדעת אם ההשתדלות אכן מצלת חיים או שזה גורם להיפך ממש, משום כן עכשיו ההשתדלות הוא דווקא 'שב ואל תעשה', לא לעשות כלום על דעת עצמו, רק לראות איך השי"ת מנהיג את העניינים, ולהשליך את עצמו לגמרי תחת הנהגת הבורא יתברך לבדו. בדיבורים אלו נפרד האבא מאשתו וצאצאיו, ונלקח על ידי הרשעים לצבא ההונגרי.

ויהי בשעות הבוקר, נשמע בעיר קול צווחותיהם ויללותיהם של כל היהודיות בעיר, כולם סיפרו אותו דבר, שבאמצע הלילה נלקח ראש משפחתם לצבא, וכך נשארו בעיר רק הנשים והטף לבדם. והנה בכל יום עלולים הגרמנים האכזריים להיכנס להונגריה, חבל על כל רגע, חייבים להציל לכל הפחות את הילדים.

הנשים ביררו מה ניתן לעשות להצלת הילדים, ושמעו שיש בזה שני דרכים, הדרך הראשון הוא, להפקיד את הבנים במנזר המקומי עד יעבור זעם. אך בדרך זה יש סכנה רוחנית נוראה, כי אחרי שהילדים יהיו כמה שנים במנזר - אבי אבות הטומאה, כמעט לא ניתן לסמוך עליהם שהם יחזיקו ביהדותם למרות הנסיונות הקשות שיהיו שם מנות חלקם.

והדרך השני שעמד לפניהם הוא, הדנה בכפרים ועיירות מסביב לעיר התגוררו גויים אוסטריים שהיו להם שם אחוזות, והוצרכו לעובדים שיעזרו להם בעבודת האדמה, ולכן הם היו מוכנים לקחת ילדים יהודים שיהיו אצלם, כמובן כשהם נראים כגויים. הילדים יהיו שם עד יעבור זעם, ותמורת זה יעבדו הילדים אצלם כל היום, והם יתנו לילדים כל צרכיהם, אוכל ושתייה ומקום ללון.

האמא של משפחת גולדשטיין אמרה לצאצאיה, שאין לה שום צד להכניס אותם למנזר הטמא והקלוקל חלילה. והלכה לברר כיצד יכולים להינצל על ידי הדרך השני. ואמרו לה, שהיא צריכה לצאת ביחד עם ילדיה לחורשה שמאחורי העיר, שם נפגשים עם אנשי האחוזות האוסטריים, והם באים לראות את הבנים, ולוקחים אותם.

עובדות וסיפורים על גודל סגולת ומעלת סעודת מלוה מלכה וסעודת ראש חודש מתוך הספר הנפלא 'חי וקים' להגה"צ רבי חיים יוסף הלוי פרידמאן שליט"א אבדק"ק בערז'אן

סעודת מלוה מלכה הוא בבחינת 'אסרו חג' של השבת

ואכילת שבת הוא טעם 'מן', אלא שהוא רק לשעה, באותה אכילה דשבת דוקא. וסעודה דמוצאי שבת היא דוגמת 'אסרו חג', דהוא קושר קדושת החג עם שאר ימות השנה להמשיך אותה קדושה בכל השנה, וכן בסעודת מוצאי שבת, קושר וממשיך הקדושה דיום השבת לששת ימי המעשה, שיהיה הכל בקדושת המן, לחם שמלאכי השרת אוכלין שהיא קיום החיים לעולמי עד שאין בו מיתה.

(הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זצוק"ל בספרו מחשבות חרוץ אות יט)

סעודת 'דוד מלך ישראל חי וקים'

ענין שאמרו חז"ל, שיש אבר באדם שמו 'נסכו' שאינו נהנה רק מסעודת מלוה מלכה, ואבר זה אינו נכלה בריקוב עצמות, ואף אם ישרפוהו באש לא ישרף, ומזה בנין האדם אחר תחיית המתים. למה מזון אבר זה [נהנה] רק מסעודת מוצאי שבת קודש. אולי מטעם שזהו סעודת דוד מלך ישראל חי וקים, וכאשר הוא מקור סעודה זו יוכל להמשיך לכלל ישראל, קיום וחיות עד לעתיד לבא.

(שפתי צדיק ל"ג בעומר אות א)

דווקא באמצעות סעודת מלוה מלכה מתברכים כל ששת ימי המעשה מן השבת

ויש לומר כעין זה בסעודת דמלוה מלכה, סעודת דוד מלכה משיחא. כי בשבת שיתא יומין מיניה מתברכין, אך לרגלי רוממות השבת, אין ימות החול ראויים להתברך ממנה, אלא באמצעות סעודת דמלוה מלכה. כענין דוד מלכה משיחא שמדתו ממוצעת בין העולמות, סופו של זה והתחלתו של זה, כידוע לידועים.

(שם משמואל פרשת מקץ תרע"ד)

גם סעודת ראש חודש הוא סעודת 'דוד מלך ישראל חי וקים'

איתא במסכת ראש השנה (כה). 'וקדשיה לירחא, ושלח לי סימנא, 'דוד מלך ישראל חי וקים'. מפי שאר בשרי הרה"ג המנוח מוה"ר אייזיק זצלה"ה אבד"ק קארעץ [ה'ברית כהונת עולם זיע"א], שמעתי דבר נפלא, שאלו התיבות 'דוד מלך ישראל חי וקים', גימטריא 'ראש חודש', והוא פלא והפלא.

(וצוה הכהן פ"ב עמוד נה)

הטעם שהלכות סעודת ראש חודש הם בסימן תי"ט דוקא

מצות סעודת ראש חודש נפסק בשולחן ערוך בסימן תי"ט דוקא, כי סעודת ראש חודש הוא כנגד 'דוד מלך ישראל חי וקים', והנה 'דוי"ד ב"ן יש"י החי', גימטריא תי"ט.

(בני שלשים)

מצוה להרבות 'אנשים' בסעודת ראש חודש

הרבי הקדוש רבי מנחם מאמינאו זצ"ל אמר, על הא דאיתא בשולחן ערוך (סי' תי"ט) ש'מצוה להרבות בסעודת ראש חודש', דאין הכוונה רק להוסיף עוד חתיכת בשר, אלא דצריך להזמין עוד יהודי לאכול אצלו, ועל ידי זה מרבה בסעודת ראש חודש.

(משמרת הקודש)

סעודת מלוה מלכה בשילוב סעודת ראש חודש הוא בבחינת 'דאורייתא'
כאשר חל ראש חודש במוצאי שבת, היה מזכיר הגה"צ מקוממיות זצ"ל, שסעודת מלוה מלכה כזו יש לה ענין של דאורייתא, כי הרי יש מחלוקת בגמרא לגבי השבת אבידה, אם 'סימנים' הוא מדאורייתא או מדרבנן, אך כאשר ישנם שני סימנים מובהקים מודים כולי עלמא שהוא מדאורייתא. וממילא סעודה כזאת, אשר יש עליה שני 'סימנים' בשלחן ערוך בנוגע לסעודת מלוה מלכה וסעודת ראש חודש, הוא בבחינת דאורייתא.

(דברי הר"ב, קלו)

צדיקי הדורות נהגו לומר, 'נאך יום טוב איז נאך פון דעם יום טוב'. המילה 'נאך' באידיש יש לזה שני משמעויות, (א) 'נאך' זה 'עוד', (ב) 'נאך' זה 'אחרי'. אחרי יום טוב, זה לא 'אחרי' יום טוב, רק ס'איז נאך פון דעם יום טוב - זה 'עוד' מהיום טוב. ובפרט עתה ב'שבת בראשית', כשאנו עומדים עדיין בחודש תשרי, ירח האיתנים דתקופת המצוות ובימים טובים, בוודאי שהוא נאך פון דעם יום טוב - זה 'עוד' מהיום טוב, לא נפרדים מהימים הנוראים וזמן שמחתינו.

ולכן עתה הזמן גרמא, להכניס את ההתעוררות הגדולה שהיה לכל יהודי באשר הוא שם במשך הימים טובים הקדושים של חודש תשרי, לתוך כלי, לתוך חפץ של מצוה, כדי שישאר לנו קשר של קיימא עם החגים הקדושים במשך כל השנה כולה. כידוע דברי הקדושת לוי (שבועות) שמביא דברי הרמב"ן (האמונה והבטחון פ"ט) על הפסוק בשיר השירים (ב. ז), **אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ**, שכשמגיע לאדם התעוררות של יראה ואהבה לבוא ברוך הוא וכדומה, צריך תיכף ומיד לעשות לזה כלי וחפץ של מצוה, למען יעמדו ימים רבים.

כל אחד יודע לבד איזה כלי וחפץ של מצוה הוא יכול לעשות כפי מדרגתו, אך באופן כללי ראוי לעשות החפץ של מצוה, על ידי ההתחזקות בסעודת מלוה מלכה, כמו שנפסק בשולחן ערוך (סימן ש) 'לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת כדי ללוות את השבת', וביותר יש להתחזק לאכול סעודת מלוה מלכה "ברבים" דייקא.

גם מי שבזמן הקיץ היה לו קשה לארגן סעודת מלוה מלכה ברבים באריכות, כי עד שגומרים סעודה שלישית ומעריב, כבר מאוחר מאד, ואין מספיק זמן להאריך בסעודת מלוה מלכה. אך עכשיו כשמתחילים לילות החורף הארוכים, יש מספיק זמן לכל אחד לערוך סעודת מלוה מלכה ברבים. ולכן דייקא עתה הזמן גרמא להתחזק בזה.

ובפרט בשבוע זה, שבמוצאי שבת קודש חל גם ראש חודש, נמצא שאנו מקיימים בבת אחת שתי סימנים שלמים בשולחן ערוך, כמו שידוע דברי הרבי הקדוש מרוז'ין זצוק"ל על הפסוק (מלכים א יח, כא) 'עד מתי אתם פוסקים על שתי הסעיפים' - אל תקרי סעיפים אלא 'סעיפים'. דהנה אנו רואים שהמחבר הקדוש מרן הבית יוסף קבע סימן מיוחד, סימן ש', שיש בו רק סעיף אחד, על החיוב לאכול סעודת מלוה מלכה, וקבע עוד סימן מיוחד, סימן תי"ט, אשר גם בו יש גם כן רק סעיף אחד: 'מצוה להרבות בסעודת ראש חודש', וכל זה כדי להראות גודל החיוב שיש בזה.

ועל זה התאונן אליהו הנביא ואמר, 'עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים', כלומר, למה לא נזהרים בסעודת מלוה מלכה ובסעודת ראש חודש, הרי המחבר קבע על כך שתי סימנים מיוחדים שיש בהם רק סעיף אחד, כדי להראות על גודל חשיבותם, ועד מתי אתם פוסחים ומדלגים על שתי הסעיפים החשובים הללו. ולכן במוצאי שבת הזאת, כדאי מאד להצטרף לעגלה, ולהתחיל מעתה לאכול סעודת מלוה מלכה ברבים, וכך נתקן מיד את הכל, שהרי השבוע במוצאי שבת הוא גם ראש חודש, וכך נקיים מיד גם את הסעיף השני - 'מצוה להרבות בסעודת ראש חודש'. אני מודה להש"ת על הזכות הגדול שיש לי, שבזכות אבותי נערכים בכל מוצאי שבת, סעודות מלוה מלכה וסעודות ראש חודש ברבים. ואולי על ידי הליקוט בעניני גודל ומעלת סעודת מלוה מלכה, יתחזקו עוד אנשים בזה, לקיים סעודות מלוה מלכה ברבים, והיה זה שכרי.

סעודת דוד המלך, החי וקים לעד

ושמעתי בשם אחד קדוש, דראשי תיבות **בסד"ם ב'** סעודת דוד מ'לכא. וכפי הנראה יש בזה טעם לשבח, כי אותה סעודה דמוצאי שבת ידוע מה שאמרו (בראשית רבה כח, ג) דעצם הלז שבשדרה שאינו כלה, וממנה תחיית המתים שהוא קיים לעד, אין נהנה אלא ממנה [מסעודת מלוה מלכה], דיש בכח אותה סעודה כח הקיום לעד, ועל כן נקרא 'סעודת דוד', החי וקים לעד.

סעודת מלוה מלכה הוא מעין הסעודה שלעתידי לבוא

והוא מעין הסעודה דלעתידי, שיהיה דוד המלך ע"ה המברך בכוס של ברכה על היין המשומר בענביו (פסחים קט:), ואורח מברך (ברכות מו). והוא הוא עיקר האורח טוב באותה סעודה, שכל מה שטרח בעל הבית לא טרח אלא בשבילו.